

出國報告（出國類別：考察研究）

十九至二十世紀荷蘭東印度群島助 產士教育發展之史料研究

服務機關：清華大學歷史研究所碩士班

姓名職稱：陳慧軒

派赴國家：荷蘭

出國期間：100年7月13日至100年8月9日

報告日期：100年8月12日

摘要

臺灣臨近東南亞地區，彼此之間的經貿和文化交流也十分頻繁，但是臺灣人對於東南亞國家的歷史發展卻十分不熟悉，實為遺憾。筆者有鑑於此，便興起研究同樣曾被荷蘭人統治過的印尼歷史作為碩論題目。荷蘭東印度群島(印尼群島)受荷蘭人殖民統治約四百年，許多歷史檔案都隨荷蘭人帶回荷蘭母國，大多並未保留在印尼。而荷蘭東印度時期的史料和研究著作在台灣難以取得，其資料大多館藏於荷蘭圖書館中，所以必須前往荷蘭取得研究史料。筆者曾試著用館際合作的方式借閱相關專著，但因研究材料大多是二十世紀以前的文獻，國外圖書館不允許借閱。因此若要深入了解荷蘭東印度群島的歷史，便需要前往荷蘭當地蒐集資料。

筆者試圖從荷蘭東印度助產士教育制度施行的過程，除了可看出荷蘭東印度政府的政治及經濟考量，更帶出當地女性社會地位轉變的議題。荷蘭人對殖民地的看法及政策的轉變，當地人對西方醫學的態度，兩者之間的互動關係及其各自對醫療制度的看法，女性助產士在此之間又扮演何種地位，三方之間的交互關係便是筆者欲探究的議題。筆者至荷蘭圖書館主要欲找尋的史料分為三大類：十九世紀出刊的關於荷蘭東印度產科的期刊雜誌，官方出版書籍和當時歐洲人的專著。

藉由至荷蘭蒐集歷史資料，一方面可以稍微補充臺灣關於印尼歷史方面的材料，另一方面也可以了解荷蘭對於其殖民地的心態和看法，希望能夠增進對於印尼歷史的認知。

關鍵字：荷蘭東印度，助產士，doctor-djawa，KITLV

目次

摘要	P. 1
目的	P. 3
過程	P. 4
心得與建議	P. 5
照片	P. 6
附錄	P. 8

目的

目前臺灣圖書館關於印尼史方面的館藏稍嫌不足，故有許多相關的參考資料都無法在臺灣取得。研究荷蘭東印度時期的歷史研究著作或是史料仍是以荷蘭當地的圖書館館藏最為豐富，其中以 Leiden 大學的圖書館和 KITLV(Royal Netherlands Institute of Southeast Asian and Caribbean Studies，荷蘭皇家研究東南亞及加勒比的機構)為主。多數資料受限於年代過於久遠，無法採用館際合作的方式向國外圖書館借書，又或是合作的圖書館並未館藏 20 世紀後的研究文獻故無法協助。因此，筆者希望藉由此次到荷蘭找尋材料的機會，為台灣增添多一些關於荷蘭殖民印尼時期的相關史料。

目前學界關於荷蘭東印度助產士教育的專著並不多，多半著重描述助產士制度和組織的變革，或強調助產士的設立能帶來多大的助益；並未提及當地人對於助產士訓練制度的看法，大多是概略性說明荷蘭人因受到自由主義和女性主義的影響而支持建立助產士教育制度，使得助產士教育制度仍為初步性的研究。關於醫學教育的論述大多只提及 *doctor-djawa* (本土醫生)訓練學校的教育，對助產士教育省略不提或未多加著墨。助產士教育制度雖爭議不斷，仍有其重要性；因為除了產科醫療服務之外，大多數的助產士也經過基本的護理訓練。雖然助產士所能提供的醫療服務不如 *doctor-djawa* 廣泛，卻仍在醫療人員不足的荷蘭東印度社會中提供一份力量。但在十九世紀時，當地人自述的文獻記載相當稀少，大多留下來的只是官方檔案或是造訪過荷屬東印度群島的歐洲人的著作。縱然不能直接了解到當地人對於荷蘭政府施行助產士訓練的態度，但仍可以從歐洲人筆下探究出一絲端倪。除了當時人們的態度之外，實施助產士教育制度後也影響當地女性的傳統定位。原先女性只能在家庭中幫忙農務及負責家務，無獨立的社會地位及經濟能力。荷人施行此制度後，幫助當地女性提升社會地位，不再依附於家庭，改變女性傳統定位。之前學界多數研究都著重在當地男性醫生，但研究當地女性助產士可更明確地理解殖民醫療政策如何深入當地社會之中及當地社會的轉變。

過程

時間	行程
7/13	搭乘 22:45 飛機從桃園機場出發至荷蘭
7/14	於 09:15 抵達荷蘭 Schiphol 機場，前往萊登(Leiden)的住處。
7/15	處理萊登大學圖書證相關事宜圖書證，到 Alkmaar 參觀起司市集及博物館
7/16	至萊登大學圖書館找尋史料
7/17	認識萊登地區附近的環境，參觀古代史博物館和辛巴達之家
7/18-23	至萊登大學圖書館、KITLV 機構找尋史料
7/24	參觀民族學博物館
7/25-26	至萊登大學圖書館、KITLV 機構找尋史料
7/27	至海牙(Den Haag)的荷蘭國家圖書館找資料並參觀國會騎士樓及和平宮，並至台夫特(Delft)參觀教堂。
7/28-7/29	至萊登大學圖書館、KITLV 機構找尋史料
7/30	至 Amsterdam 參觀國立美術館和博物館
7/31	至 Utrecht 大學及博物館參觀
8/4	拜訪 Peter Boomgaard 教授
8/5	至萊登大學圖書館 LUMC 分館蒐集資料
8/6	參觀阿姆斯特丹的梵谷博物館、國家博物館、林布蘭之家等。
8/7	至萊登大學圖書館、KITLV 機構找尋史料
8/8	13:55 搭機從荷蘭 Schiphol 機場回台灣
8/9	於 13:00 抵達桃園國際機場

心得與建議

這次約四星期時間至荷蘭圖書館尋找荷蘭東印度群島的歷史資料，賦予筆者許多第一次的體驗，也從中學習到許多寶貴的經驗也產生許多新的想法。首先要感謝研究計畫的補助，讓我可以無後顧之憂的在國外做研究，另外也要感謝清大的老師和行政人員在申請過程中的協助與幫忙，讓我可以順利完成申請的程序。藉由這次的出國研究，了解到國外學者的研究方式與態度，也認識荷蘭圖書館的設備和規定，這些都是非常珍貴的經驗。

Leiden 大學的圖書館對於荷蘭東印度時期的歷史檔案館藏十分齊全，泰半資料在 Leiden 大學的圖書館即可取得。而 Leiden 大學的總圖對面也設有 KITLV 機構，專門研究加勒比海及荷蘭殖民地的歷史，此機構也設有圖書館，內也藏有許多關於荷蘭東印度群島的豐富資料。這些圖書館都可以在網路上直接填寫申請書便可取得圖書證，但都需付申請費用，如 Leiden 大學需要 20 歐元的申請費用。但不需要另外出具研究相關資料，倒也省去許多準備相關資料的時間。Leiden 大學的圖書館有許多分館，四散在 Leiden 各地，有些書籍甚至是藏於博物館和醫學中心之內，在找書的過程中便增加了一些難度，建議在找書前必須先上圖書館網頁找尋書的館藏地點以免撲空。

另外，荷蘭的夏天日照時間長，約莫至晚間 11 點才會天黑，但是氣溫卻只在 15 度上下，因此仍須注意保暖。另外荷蘭天氣多變，經常是有雨的天氣，須攜帶雨具和防風外套比較妥當。

照片

Leiden 大學圖書館—總圖

Leiden 大學圖書館內部

古代史博物館

KITLV 機構

附錄

考察研究的書目如下：

專書：

Dupuis, H. M., ed. *Een kind onder het hart : verloskunde, volksgeloof, gezin, seksualiteit en moraal vroeger en nu*. Amsterdam: Amsterdams Historisch Museum, 1987.

Genees- en Verloskundige hulp in Nederlandsch-Indië. Batavia: Javasche Boekhandel & Drukkerij, 1910.

H.B. van Buuren. *Nog iets over de verloskundige hulp in Nrederlandsch-Indië*. Leiden: Blankenberg, 1898.

H.B. van Buuren. *Het verloskundig vraagstuk voor Nederlandsch-Indië – naar aanleiding van het rapport der Commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den burgerlijken geneeskundigen dienst aldaar*. Amsterdam: Scheltema en Holkema, 1909.

H. F. Lumentut. *Nog iets over het verloskundig vraagstuk in Ned. O. Indië*. Amsterdam: Eisendrath, 1910.

Jelle Jan Klinkert. *Verloskundigen en artsen: verleden en heden van enkele professionele beroepen in de gezondheidszorg*. Alphen aan den Rijn: Stafleu's Wetenschappelijke Uitgeversmaatschappij, 1980.

Lidy Schoon, *De gynaecologie als belichaming van vrouwen; verloskunde en gynaecologie 1840-1920*. Zutphen: Walburg Pers, 1995.

Remmelt Remmelts. *Verloskunde in Nederlandsch-Indie*. Den Haag, 1938.

S. Monnikendam. *Bijdrage tot de oplossing der Oost-Indische vroedvrouwenkwestie*. Amsterdam: Versluys, 1898.

期刊論文：

A. A. Gerson. “Ook iets omtren de verloskundige hulp in Ned.-Indië.” *GTNI* 41 (1901): 539-?.

Anke Niehof. “De veranderende rol van traditionele verloskundigen in Indonesië.” in *Milde regen : liber amicorum voor Hans Teeuw bij zijn vijfentachtigste verjaardag op 12 augustus 2006*, ed. Van der Molen e.a., 167-88. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2006.

C. F. Greiner. "Bijdrage tot de verloskunde in Oost-Indië." *GTNI* 8 (1860): 650-661.

E. W. A. Ludeking. "Bijdrage tot de kennis van Inlandsche verloskunde." *GTNI* 4 (1855): 546-549.

De Nederlandsche Gynaecologische Vereeniging, *Nederlandsch tijdschrift voor verloskunde en gynaecologie* (Haarlem: De Erven F. Bohn, 1889-1970).

De Vereeniging tot Bevordering der Geneeskundige Wetenschappen in Nederlandsch-Indië, *Geneeskundig tijdschrift voor Nederlandsch-Indië* (Batavia : Kolff, 1859-1942).

F. Epp. "Iets over de verloskunde onder de inlanders." *Natuur- en Geneeskundig Archief voor Neêrland's-Indië* 2 (1845): 317-325.

F. S. Stibbe. "Kritiek op het Rapport der commissie tot voorbereiding eener reorganisatie van den Burgerlijken Geneeskundige Dienst. Verloskundige praktijk in de desa." *GTNI* 49 (1909): 385-416.

H.B. van Buuren. "De Verloskundige Hulp voor Inlanders in Nederlandsch Indië." *Nederlandsch Tijdschrift voor Verloskunde en Gynaecologie* 9 (1898): ?

H.B. van Buuren. "Een jaar later." *Nederlandsch Tijdschrift voor Verloskunde en Gynaecologie* 11 (1900), pp. ?

J. A. Verdoorn. "Verloskunde in de Desa." *Medische Nood* 4 (1938): 88-93.

K.P. Groot. "Verloskundige hulp in de desa; opleiding van vroedmeesters in het Petronella-hospitaal." *Medische Nood* 1 (1939): 19-21.

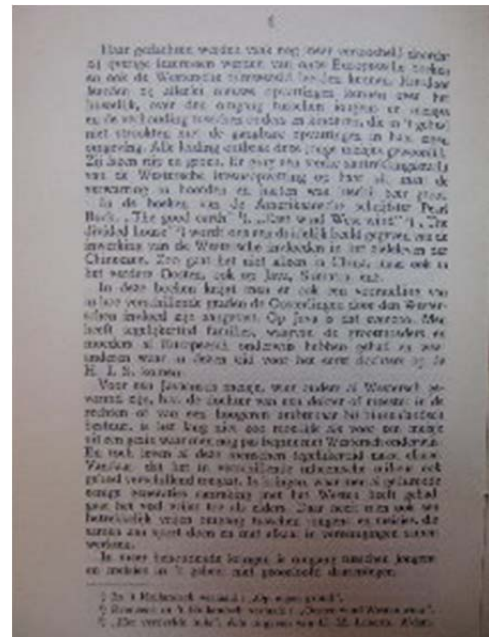
Liesbeth Hesselink. "Het debat over verloskundige hulp in Nederlands-Indië, 1875-1900." *Historica* 31, no.4(2008): 10-13.

N.A.J.F. Boerma. "Het onderwijs in verloskunde en gynaecologie." in *Ontwikkeling van het geneeskundig onderwijs te Weltevreden, 1851-1926: uitgegeven ter herdenking van het 75-jarig bestaan van de School Tot Opleiding van Indische Artsen (S.T.O.V.I.A.)*, ed. De Waart e.a., 224-237. Weltevreden: S.T.O.V.I.A., 1926.

P. Adriani. "Over verloskundige hulp op Java." *Nederlandsch Militair Archief* 24 (1900): 90-201.

以下約略列出三本書的複印檔案，因為書目資料過多，故將所蒐集到的書目複本以轉燒成光碟呈交。

Wat beweegt de inheemsche vrouwenwereld in Nederlandsch-Indië

Bijdrage tot de oplossing der Oost-Indische vroedvrouwenkwestie

Den 17^{en} Augustus van het vorig jaar werd in het Algemeen Handvest door den schryver van „van dag tot dag“ onder de leuze „blades en bruis Indische moeders“ in goedvullen om een opvekkend woord te spreken tot de regering van Nederland, om wettelijk de hantieren van de hant van Oost-Indië en van de Ma. Havelaar. Het betrof hier echter geen verlaten opzichten of Javanen, het betrof hier barende blanke en Indische moeders, die, wat verlatende hulp berecht, in een tienduizend zouden verhooren, zoo diep zittend, die dit die verlatende helpen schrijver het schryver we-
 ter afbreken, de regering van Indië verlaten in dien eendig hant plucht in hantabel omzigtig.
 Uitspraak van een Engelsche dame, van Prof. Honor Treub en van Dr. Senz werden aangeklaagd om van den krasse hantelingen krecht bij te zetten.
 De nu hier trechten van te gaan niet alleen of te reden te voor deen aanzak, maar ook, of de moedertelgen, waarop de aanzak berust, gegrond zijn. Indirect zal worden, dat de lang niet verlatend is; want indien de toestand der barende blanke en Indische moeders in Indië verlatend zoo zittend was als nu hier wordt medegedeeld, dan zou ieder welkend omzacht riltu 56 de gedachte, dat een dergelijke toestand aanzog

Bijdrage tot de oplossing der Oost-Indische Vroedvrouwenkwestie

Voorrecht gehouden den 17 Augustus 1898

op het Congres ter bespreking van den arbeid der vrouw op verschillende maatschappelijk gebied in onze Indische bezittingen

1898

Dr. S. MONNIKENDAM

Am.

AMSTERDAM — M. VAN NELLENS

E9
6915

Bijdrage tot de oplossing der Oost-Indische Vroedvrouwenkwestie

Voorrecht gehouden den 17 Augustus 1898

op het Congres ter bespreking van den arbeid der vrouw op verschillende maatschappelijk gebied in onze Indische bezittingen

1898

Dr. S. MONNIKENDAM

Am.

AMSTERDAM — M. VAN NELLENS

6915

gevoel, had, en verlatende politiek, aanzog in Indië als in Europa. Even als in Europa zullen de aanzogten in Indië wettelijk tot de goedertieren behoeven en zullen we dan een krasse goedertieren hebben, die nu te voor met de maatschappelijk de begrippen van een verlatend best opzichten, dat nu, wat betreft de bestrijding, of beter nog de voorloping van de moeders van goedertieren Indische tijden en van de toering op een nu zittend maatschappelijk standpunt zal staan. De maatschappelijke verlatende van de Europese aanzog in Indië zullen hier daardig, wat geveel voor Indische be-
 grepen, aanzog in een goedertieren verlatende worden, dat nu het nu aanzogten hant aanzogten in Europa het goed kan zijn.
 Zullen, zal ik, maar hant in de aanzogten tot nu toe geveel?
 Hier zal ik nu zittend aanzogten met het aanzogten van zittend aanzogten van Dr. Straat zittend, aanzogten, te zittend voor zittend aanzogten in een boek, *) de aanzogten op Java.
 Hij aanzogten van nu, de aanzogten van Van den Burg, die 25 jaar in Indië werkzaam was, dat Indische tijden of hant nu de hant in Indië zittend is, aanzog even-
 wel ook.
 Dit is zittend de aanzogten zittend, de aanzogten zittend, bij goede aanzogten van minder goedertieren aanzogten in Europa.
 Maar bij goed nog verder? Hij zegt, dat in Magelang van 1860—1865 op 233 geboorten zittend een vrouw
 *) De aanzogten van den 17^{en} Augustus 1898.

5

aanzogten-akter Berroets te Mojosari en Dr. van Buren te Kediri, aanzogten, die door den aard van hun verlatend en de wijze waarop ze die aanzogten, later dan Prof. Treub, Dr. Straat of ik, over de barende moeders krasse aanzogten en in hun dergelijke, zittende, maatschappelijke, de ont in het goedertieren tijdschrift voor Nat-Indië *) de ander in het Nederlandsch tijdschrift Verlatende en Gynakologie **), moeten aanzogten een open oog gehint te hant voor de moeders der Indische bevoeding.
 Ik heb aanzogten aanzogten, welke weg ik nu in-
 staan. Zou ik bij de bevoeding van den toestand der barende moeders de aanzogten van vele mijner Indische aanzogten en mijne eigene aanzogten tegenover die van de Europese dame, Prof. Treub en Dr. Straat. Of nu ik bevoeden nu hun eigene maatschappelijke de aanzogten te hanting te putten? Te bevoeden, nu te zittend aanzogten, met dit hant te bevoeden. Bevoeden we nu die aanzogten tot de barende moeders en nu, omzacht in dier verlatend het goedertieren in aantal nu, tot die op Java. De toestand op de Bevoedingen, voorzover te hant verlatend zijn, krasse daardig van zelf te spreken.
 Over welke verlatende hulp aanzogten de Europese aanzogten op Java nu zal bevoeden?
 1. Over de hulp der Europese aanzogten, aanzogten de aanzogten van goedertieren bevoeden.
 2. Over de hulp der Europese vroedvrouwen.
 De aanzogten zijn in Europa geveel te zittend voor het maatschappelijk de bevoeding tot het aanzogten der

4

minder bevoeding geveel los blijven bevoeden. Dan zou nu nu zittend bevoeden, ja aanzogten egeren over de aanzogten van die aanzogten aanzogten, die in Europa geveel zijn en door Europese bevoeden aanzogten aanzogten worden geveel op de aanzogten der maatschappelijke, die nu, hant aanzogten geveel aanzogten, bij de aanzogten van hant van hant te hant.
 Ik hant zittend met het aanzogten met een aanzogten hant, voorzover de aanzogten van „van dag tot dag“ in een zittend mate bevoeden in al de Indische moeders bevoeden, tegenover de goedertieren aanzogten, een een aanzogten, te zittend een aanzogten, Indische aanzogten, nu maatschappelijk geveel door goede aanzogten. Zittende hant ik ook met op mijn eigen bevoeden. De maatschappelijke bevoeden geveel te zijn de hant van een aanzogten bevoeden te aanzogten, met een van hant te zittend, wat de aanzogten nu, hant hant, in wa-
 der bevoeden aanzogten is aanzogten, ja zittend dat nu aanzogten te zijn in het bevoeden van verlatende bevoeden.
 De aanzogten in het bevoeden geveel.
 Komt, hant nu met een aanzogten aanzogten, dat nu van Wilhelmus, nu krasse bevoeden de hant aanzogten hant.
 Hij aanzogten zullen nu zijn van Wilhelmus, nu hant aanzogten bevoeden, maar, naar de aanzogten, hant een dergelijke de hant aanzogten hant, wat te zittend, wat te hant moeders in Indië hant, te zittend aanzogten aanzogten, dat te en te aanzogten hant zittend geveel. Over de barende moeders van hant, aanzogten de aanzogten aanzogten hant aanzogten aanzogten, hanting hant op de aanzogten van aanzogten de aanzogten

schiedt... (text continues)

Te behouwen... (text continues)

Van hem... (text continues)

in het... (text continues)

In 1859... (text continues)

En nu... (text continues)

In de... (text continues)

De... (text continues)

De... (text continues)

standpunt... (text continues)

De... (text continues)

W... (text continues)

Z... (text continues)

De... (text continues)

De... (text continues)

galle... (text continues)

Ma... (text continues)

De... (text continues)

Ma... (text continues)

Ma... (text continues)

erogen... (text continues)

In... (text continues)

In... (text continues)

De... (text continues)

Om... (text continues)

Om... (text continues)

Iets over de verloskunde onder de inlanders

verloskunde... (text continues)

De... (text continues)

De... (text continues)

De... (text continues)

ARCHEER

NEERLAND'S-INDIË.

WATERS-RECHTING 1846.

BATAVIA.

1846.

INLANDERS.

Agaven... (text continues)

De... (text continues)

出國報告審核表

出國報告名稱：十九至二十世紀荷蘭東印度群島助產士教育發展之史料研究		
出國人姓名（2人以上，以1人為代表）	職稱	服務單位
陳慧軒	碩士生	國立清華大學歷史研究所
出國類別	☒ 考察 ☐ 進修 ☒ 研究 ☐ 實習 ☐ 其他_____（例如國際會議、國際比賽、業務接洽等）	
出國期間：100年7月13日至100年8月19日		報告繳交日期：100年8月12日
計 畫 主 辦 機 關 審 核 意 見	☐ 1.依限繳交出國報告 ☐ 2.格式完整（本文必須具備「目的」、「過程」、「心得及建議事項」） ☐ 3.無抄襲相關出國報告 ☐ 4.內容充實完備 ☐ 5.建議具參考價值 ☐ 6.送本機關參考或研辦 ☐ 7.送上級機關參考 ☐ 8.退回補正，原因： ☐ 不符原核定出國計畫 ☐ 以外文撰寫或僅以所蒐集外文資料為內容 ☐ 內容空洞簡略或未涵蓋規定要項 ☐ 抄襲相關出國報告之全部或部分內容 ☐ 電子檔案未依格式辦理 ☐ 未於資訊網登錄提要資料及傳送出國報告電子檔 ☐ 9.本報告除上傳至出國報告資訊網外，將採行之公開發表： ☐ 辦理本機關出國報告座談會（說明會），與同仁進行知識分享。 ☐ 於本機關業務會報提出報告 ☐ 其他_____	
審 核 人	一級單位主管	機關首長或其授權人員

說明：

- 一、各機關可依需要自行增列審核項目內容，出國報告審核完畢本表請自行保存。
- 二、審核作業應儘速完成，以不影響出國人員上傳出國報告至「政府出版資料回應網公務出國報告專區」為原則。